

ШОСТИЙ МІЖНАРОДНИЙ ФОРУМ В АКАДЕМІЇ

М.С. Слободяник

Міжнародна наукова конференція «Документознавство. Бібліотекознавство. Інформологія: проблеми науки, освіти, практики» вшосте відбулася у ДАКККіМ 21-23 травня 2009 року. Матеріали цієї конференції традиційно надруковані у спеціальному виданні.

У роботі конференції шляхом проголошення доповідей і публікацій прийняли участь 231 фахівець, серед яких 13 докторів і 59 кандидатів наук, що представляли Україну, Росію, Білорусь і Канаду. Серед учасників конференції представники 25 міст України серед 17 російських фахівців представники 9 міст - Москва, Томск, Саратов, Краснодар, Тюмень, Улан-Уде, Рязань, Орел, Тамбов. Найбільшу активність серед російських учасників продемонстрували наші колеги з Краснодару і Улан-Уде (по 4 учасники). Серед українських учасників найбільш активними були співробітники ДАКККіМ – 34; НБУВ – 19; ХДАК – 12; РДГУ – 9; КНУКіМ – 7.

Слід відзначити зростання інтересу до конференції представників установ, що є грандами вітчизняної освіти і науки, - Київський Національний університет ім. Т. Шевченка – 4 учасники; Національний технічний університет України «КПІ» - 7 учасників; Інститут Історії України - 2 учасники. Активізувалась участь у конференції провідних Львівських наукових центрів Національної наукової бібліотеки ім. В. Стефаника, Львівської «Політехніки», Української Академії друкарства. Вперше взяли участь у роботі конференції фахівці з Одеського державного політехнічного університету; а також колеги з Кременчука, Полтави, Луганська. Серед доповідей – наукові студії переможців V всеукраїнської наукової студентської конференції «Актуальні проблеми сучасного документознавства», яка традиційно організовується в нашій Академії.

Програма конференції передбачала проведення двох пленарних засідань, роботу шести секцій, науково-практичного семінару і круглого столу.

Відкрив роботу конференції ректор ДАКККіМ професор В.Г. Чернець, який познайомив Учасників з основними напрямками і результатами роботи Академії. Особливу увагу Він приділив здобуткам ДАКККіМ у розвитку дистанційного навчання у системі підвищення кваліфікації працівників бібліотек України.

Привітали учасників конференції Заступник Міністра культури і туризму України О.Г. Бенч і директор Українського міжнародного фонду національної пам'яті Б.Й. Пономаренко.

На першому пленарному засіданні було заслухано 27 доповідей.

Проректор Академії з наукової роботи, член-кореспондент Академії мистецтв України, доктор філософських наук, професор В.А. Бітаєв ґрунтовно проаналізував наукові здобутки ДАКККіМ, роботу аспірантури і докторантури, видавничу діяльність, перші результати роботи спеціалізованої ради Академії із спеціальності «документознавство, архівознавство». Перший проректор ДАКККіМ, кандидат педагогічних наук, доцент Г.В. Власова зупинилась на організації та змісті підготовки інформаційних фахівців у Академії. Вона детально проаналізувала досвід підготовки фахівців за кваліфікацією «менеджер інформаційного, виставкового і рекламного бізнесу» та інформаційну складову документознавчої освіти. Г.В. Власова висловила слушну пропозицію присвятити один з номерів нашого часопису проблемі підготовки фахівців із спеціальності «документознавство та інформаційна діяльність». Відзначу, що редколегія сподівається найближчим часом одержати від наших колег з різних вишів України достатню кількість статей для реалізації цієї пропозиції. Проректор і зав. кафедри Одеського державного політехнічного університету, кандидат мистецтвознавства В.Г. Спрінсян обґрунтував необхідність спільної роботи вишів України з підготовки підручників та методичного забезпечення підготовки фахівців із нашої спеціальності.

Цікавий і корисний досвід підготовки архівістів у Київському Національному університеті ім. Т. Шевченка висвітлив зав. кафедрою цього провідного вишу, доктор історичних наук, професор М.Г. Щербак. Президент спілки секретарів та офіс-менеджерів

України, головний редактор журналу «Кадровик» І.А. Іванченко висвітлила досвід роботи спілки і кафедри документальних комунікацій ДАКККіМ з підвищення кваліфікації працівників ділових і кадрових служб.

Гострі дискусійні проблеми сучасного документознавства привернули увагу великої групи доповідачем. Зокрема, М.С. Слободяник констатував, завершення стану переходу від комплексу взаємозв'язаних наукових дисциплін, що вивчають документ, до комплексної науки – документознавство, що зумовлює необхідність суттєвого уточнення її структури. Тому нами запропонована багаторівнева структура цієї науки.

На першому рівні виділено теорію документознавства (розглядається нами як синонім документології, теорію документальних комунікацій, історію документознавства та документальних комунікацій). На другому рівні теорії документознавства знаходиться теорія документа і теорія керування документацією. На третьому рівні теорію документознавства запропоновано диференціювати за видовою, типологічною, функційною, матеріальною, галузевою ознаками. Відзначу, що запропонована у доповіді структура має попередній характер потребує ґрунтовного професійного обговорення. Увагу професора Г.М. Швецової Водки привернула «вічна» проблема співвідношення «документознавства» і «документології». У публікації знаного фахівця висловлено ряд цікавих але дискусійних пропозицій з цього, на моє переконання, надуманого питання. Хочу нагадати колегам, що питання назви науки є конвенційним і в мене особисто немає заперечень, якщо єдину цілісну науку про документ більшість колег вирішить назвати документологією; але підкреслюю єдину і цілісну ! Змушений також висловити свою принципову незгоду із запропонованими Галиною Миколаївною новацією «наука про документ взагалі». Аналогічного поняття в інших науках мені особисто зустрічати не довелось. Зав. кафедри КНУКіМ, кандидат історичних наук, доцент В.В. Бездрабко досить ґрунтовно проаналізувала актуальні проблеми історії документознавства. Вона досить ґрунтовно проаналізувала історію розвитку двох версій науки, фундаторами яких були Поль Отле і К.Г. Міт'яєв. Відомий російський дослідник кандидат історичних наук Є.О. Плешкевич здійснив комплексний аналіз методологічних аспектів історії документування і діловодство.

Оригінальне бачення дискусійної проблеми загальних функцій документа виклав знаний російський дослідник, член редколегії нашого журналу, доктор історичних наук, професор, зав. кафедри Томського державного університету М.С. Ларьков. На підставі комплексного аналізу основних праць дослідників цієї проблеми Він обґрунтував оригінальну авторську концепцію, за якою виділяються дві загальні функції – комунікаційну і регулятивну. При цьому комунікаційна функція, що розглядається доповідачем як єдність комунікаційно-просторової та комунікаційно-часової функцій, на думку М.С. Ларькова є головною. Ця концепція досить вагомо обґрунтована, але відзначу, що в залежності від мети аналізу документа на цю головну роль можуть претендувати і інші функції. На мою думку, час здійснити перехід від поняття загального до поняття сутнісної функції, що властиве для всіх без винятку документів. Такими функціями є комунікаційна, інформаційна, когнітивна (пізнавальна), меморіальна (історико-культурна). Ці функції у своїй сукупності прийнятні для всіх видів, типів документів, і кожна з них у залежності від зрізу дослідження може розглядатися як головна. Відомий український вчений доктор історичних наук, професор С.Г. Кулешов звернувся до принципово важливої в умовах інформатизації суспільства проблеми обґрунтування критеріїв відбору веб-ресурсів для архівного зберігання. Доповідь мала попередній характер і хочеться висловити сподівання на успішне завершення цього принципово важливого дослідження.

Важливість вище згаданого підтверджується доповіддю заступника директора Інституту Історії України НАН України, доктора історичних наук, професора Г.В. Боряка, присвяченій проблемам репрезентації інформаційних ресурсів НАН України в мережі Інтернет, і аналізу досвіду реалізації цієї задачі в Інституті Історії України.

Аналізу новітніх досліджень у царині інформатизації присвячені доповіді авторитетних фахівців – першого заступника директора Укр ІНТЕІ кандидата технічних наук В.І. Воронкова і керівника центру комп'ютерних технологій НБУВ кандидата технічних наук Л.Й. Костенко.

Аналізу Європейської цифрової бібліотеки присвячена доповідь директора російського центру інформатизації сфери культури Л.А. Куйбишева та головного спеціаліста цієї установи Н.В. Бракер. Значний інтерес викликала доповідь декана ХДАК, доктора педагогічних наук, професора Л.Я. Філіпової, присвячена малодослідженим в Україні проблемам співвідношення комп'ютерної та інформаційної етики. Зав. відділенням Укр ІНТЕІ В.В. Матусевич розглянула роль і місце системи НТІ у забезпеченні інноваційного розвитку України.

Генеральний директор Національної парламентської бібліотеки України Т.І. Вилегжаніна проаналізувала тенденції розвитку цієї поважної книгозбірні та її місце в інформаційному просторі України.

Керівник відділу Інституту національної пам'яті України професор ДАКККіМ Г.В. Папакін проаналізував сучасний стан і перспективні тенденції розвитку законодавчо-нормативного забезпечення архівування документів. Наш білоруський колега С.В. Сілков розглянув можливості використання здобутків менеджменту знання для розвитку бібліотечного середовища.

Перспективні напрями розвитку кодикологічних досліджень обґрунтувала член-кореспондент НАН України, доктор історичних наук, професор, директор інститут рукопису НБУВ Л.А. Дубровіна.

Результати дослідження книжкових пам'яток у НБУВ висвітлила доктор історичних наук, професор Г.І. Ковальчук.

На засіданні секції «Теоретичні проблеми документознавства» (наукові керівники – професори С.Г. Кулешов і М.С. Слободяник) було заслухано 26 доповідей і повідомлень. У доповіді кандидатів філологічних наук С.В. Харченко і С.В. Литвинської (НАУ) розглянута актуальна проблема гармонізації національних та міжнародних стандартів серії «Інформація і документація». Ця проблема знайшла подальший розвиток у доповіді заступника директора Інституту державного управління та інформаційної діяльності ДАКККіМ В.В. Добровольської, яка обґрунтувала необхідність розробки системи керування документацією в органах управління культурою України.

Теоретичні засади і принципи класифікації на приклад документів оперативного штабу Розенберга обґрунтовані у доповіді м.н.с. Інституту Історії України НАН України, кандидата історичних наук Н.Г. Кашеварової.

Широке коло теоретичних проблем електронного документознавства розглянуто у доповіді кандидата історичних наук В.В. Рудьока. З «традиційною» для себе проблематикою співвідношення «книги» і «документа» виступив кандидат педагогічних наук, професор, зав. Кафедри ХДАК М.А. Низовий. Він рішуче заперечив пониження ролі книги і спроби штучного створення «наднауки» документології. Широке коло проблем управлінського документознавства розглянуто у низці доповідей кандидата історичних наук І.О. Петрової та аспіранта ДАКККіМ В.О. Кудлая, викладача Н.В. Сальникової (м. Маріуполь), доцента університету Україна Г.В. Гордієнко, аспірантки КНУКіМ О.І. Фої. Прикладному аналізу електронних документів присвячені доповіді викладача РДГУ Д.В. Карпюка; аспірантки ДАКККіМ Г.О. Кутаревої, магістра ДАКККіМ С. О. Красовського.

Теоретичні і прикладні проблеми аналізу кадрової документації присвячені доповіді кандидата історичних наук, проректора Європейського університету Ю.І. Палехи і викладача Полтавського нафтового технікуму Г.В. Микитенко.

Учасники секції позитивно сприйняли виступи магістра С.О. Красовського, студентки А.О. Вілібіцької (ДАКККіМ) і М.М. Юди (Конотопська філія Європейського університету). Характерною особливістю роботи секції стало жваве обговорення учасниками доповідей провідних документознавців, що пролунали на пленарному засіданні.

У роботі секції «Наукове забезпечення бібліотечної діяльності» (наукові керівники : генеральний директор Національної парламентської бібліотеки України Т.І. Вилегжаніна і заступник директора Інституту державного управління та інформаційної діяльності, кандидат історичних наук, доцент О.Б. Виноградова) заслухано 32 доповіді і повідомлення. Яскраво виражений теоретичний характер мали доповіді директора інституту бібліотекознавства НБУВ

кандидата історичних наук, с.н.с. О.В. Воскобойнікової-Гузевої присвячена розвитку факультативних функцій бібліотеки; та кандидата педагогічних наук, доцента Н.Г. Ашаренкової (ДАКККіМ) присвячена обґрунтуванню місії публічної бібліотеки. Основними напрямками розвитку бібліотечної соціології в Україні були присвячені доповіді доктора педагогічних наук, професора КНУКіМ Л.Г. Петрової, директора бібліотеки НАУ В.Ю. Вахнован і аспірантки НБУВ М.В. Хромець.

Впливу інформаційних технологій на основні напрями бібліотечної діяльності була присвячена низка доповідей. Аналізу досвіду інформатизації бібліотек вишів були присвячені доповіді директора наукової бібліотеки ім. М. Максимовича, доцента ДАКККіМ, кандидата історичних наук О.Г. Кириленко і працівників цієї авторитетної книгозбірні – С.О. Сиви і А.В. Сябро. Досвід інформатизації окремих бібліотек висвітлено у доповідях І.М. Головацької, викладача Галицької академії м. Івано-Франківськ, кандидат педагогічних наук, доцента Ю.Б. Авраєвої (м. Улан-Уде, Росія), викладача РДГУ М.С. Костенко. Велику багатопланову роботу, що ведеться у цьому напрямі НБУВ відображено у доповідях зав. відділом, кандидата історичних наук Н.Ю. Каліберди і м.н.с. Т.А. Шерепа і О.О. Ісаєнко. Бібліотекознавчі аспекти дослідження Інтернет привернули увагу кандидата історичних наук В.О. Копанєвої . Увагу учасників конференції привернули оригінальні доповіді кандидатів педагогічних наук, професорів ДАКККіМ В.В. Загуменної та В.К. Скарнарь і керівників структурних підрозділів НБУВ, кандидатів історичних наук О.В. Василенко і Т.В. Коваль. Оригінальністю відрізнялась доповідь російської дослідниці О.В. Фоменко присвячена психолінгвістичним аспектам взаємодії користувача і комп'ютера. Привернула увагу і єдина на секції доповідь з історичної проблематики кандидата педагогічних наук, професора Московського державного університету культури і мистецтв М.М. Глазкової, який обрав об'єктом своїх наукових розвідок історію бібліотечної справи СРСР у трагічний період 30-х років минулого століття.

У роботі секції «Інформологія. Інформатизація. Інформаційна діяльність» (наукові керівники – кандидати технічних наук В.І. Воронков та Л.Й. Костенко) було заслухано 19 доповідей. Проблема інформології присвячено низку доповідей. Зокрема кандидат історичних наук, доцент, зав. кафедри Дніпропетровської національної металургійної академії О.В. Михайлюк і доцент цієї кафедри С.В. Савченко присвятили свою доповідь аналізу знакової природи інформації.

Високим теоретичним рівнем відрізняється доповідь перспективного дослідника, аспіранта КНУКіМ С.Б. Руденка, який обґрунтував перспективність аналізу джерел інформації «як продукт інформатизації матерії». Докторант ХДАК, кандидат біологічних наук Н.О. Артамонова представила оригінальне бачення теоретичних засад розвитку медичної інформатики. Аспірантка ХДАК О.В. Смага обґрунтувала загальні принципи класифікації інформаційного моніторингу. Функціонування наукової періодики України в електронному середовищі проаналізувала м.н.с. НБУВ Т.В. Симопенко.

На засіданні секції була заслухана низка доповідей присвячена теоретичним і прикладним проблемам інформатизації. Зокрема, кандидат педагогічних наук, доцент Л.І. Титова (ДАКККіМ) зупинилась на аналізі основних моделей представлення даних у СУБД. Доцент ХДАК, кандидат технічних наук І.М. Фоменко розглянув основні вимоги до лінгвістичного забезпечення сучасних АІС.

Різноманітні електронні інформаційні ресурси, зокрема бази даних, докладно проаналізовані у доповідях кандидата педагогічних наук, доцента Н.Г. Щерби (м. Краснодар); кандидата історичних наук, наукового співробітника НБУВ Д.В. Солов'яненка; аспірантів і здобувачів О.Л. Промської (м. Рівне), Н.А. Коржик (ХДАК), Т.Ю. Галицької (м.Луганськ) і студентки ДАКККіМ Н.В. Пархоменко.

Інформаційну складову менеджменту проаналізував кандидат економічних наук, доцент ДАКККіМ А.О. Скарнарь; а впровадження інформаційних систем у менеджменті та аналіз ефективності цього процесу – кандидат економічних наук, доцент ДАКККіМ В.Я. Яковенко.

Проблемам інформаційної діяльності були присвячені доповіді кандидата політичних наук, доцента КНУКіМ І.Ю. Вільчинської та м.н.с. Інституту медичної радіології АМН України Ю.В. Павліченко (м. Харків).

На секції «Безперервна освіта спеціалістів документно-інформаційної сфери» (наукові керівники: кандидати педагогічних наук, доценти Г.В. Власова і Г.В. Сілкова) заслухано 17 доповідей. Теоретико-методичні аспекти навчального процесу у виші розглянуті у доповідях кандидата педагогічних наук Е.А. Кадирової (м. Рязань). Курси за вибором, що впроваджені в навчальний процес кафедри управління інформаційно-бібліотечною діяльністю головного вузу культури Росії виклала кандидат педагогічних наук, доцент Андреева Н.Е. (м. Москва). Аспірантка КНУКіМ С.В. Дубова обгрунтувала вимоги до документознавчої освіти для сфери державного управління. Аспірантка ДАКККіМ Ю.П. Юкменко запропонувала організаційні засади документного забезпечення модульної системи у виші. Значна кількість доповідачів зосередилась на аналізі змісту окремих дисциплін: «Інформаційно-аналітична діяльність» - кандидат педагогічних наук, доцент Г.В. Сілкова (м. Рівне), «Психологія книги і читання» - кандидат культурології В.В. Дементьева (Улан-Уде). Учасники секції зацікавлено зустріли пропозицію магістра ДАКККіМ В.В. Янчарука щодо започаткування курсу «Інформаційна культура документознавства».

Серед доповідей з проблем підвищення кваліфікації варто виділити праці Г.В. Ядрової (м. Симферопіль), В.О. Мудрохи (м. Львів), Л.В. Зінченко (м. Біла Церква).

В роботах секції «Книгознавство. Бібліографознавство. Видавнича діяльність» (наукові керівники доктор історичних наук, професор Г.І. Ковальчук (НБУВ) і кандидат історичних наук, доцент Л.М. Зеленська (ДАКККіМ) прийняло участь 20 доповідачів. Концептуальний характер мала доповідь заступника директора Книжкової палати України Г.О. Гуцол, яка поставила питання про формування електронної державної бібліографії та активізацію її ролі в системі документальних комунікацій. Класифікації електронних бібліографічних посібників була присвячена доповідь аспірантки РДГУ Л.Ф. Трачук.

Магістр ДАКККіМ М.С. Польова виклала результати соціологічного вивчення використання електронних версій періодичних видань. Аналіз інтегрованості фахових видань в сучасну систему наукових комунікацій здійснила м.н.с. НБУВ Е.О Корнілова. Теоретико-методологічні засади сучасного бібліографознавства розглянули наші російські колеги – доктор педагогічних наук, професор Т.О. Новоженова, та її аспірантка А.В. Кухтіна (м. Краснодар). Проблеми впровадження у вітчизняну практику стандартів бібліографічного огляду проаналізувала кандидат наук із соціальних комунікацій, викладач інституту журналістики КНУ ім. Т. Шевченко – М.І. Женченко.

Серед книгознавчих доповідей привернуло увагу дослідження світового енциклопедичного видання, яке здійснила кандидат філологічних наук, доцент Української академії друкарства Н.І. Черниш.

Новаторський характер має класифікація та аналіз тематики офіційних періодичних видань ОУН, здійснений кандидатом історичних наук, викладачем Львівської Політехніки С.О. Лісіною.

Пізнавальними були доповіді наших російських колег - кандидата педагогічних наук, доцента, зав. кафедри з Улан-Уде Т.А. Шангінової, яка проаналізувала діяльність з підтримки читання і грамотності у країнах дальнього зарубіжжя; та ст. викладача О.Л. Есипова (м. Орел), який виклав цікаву інформацію про друковані видання на окупованих територіях СРСР.

Кандидат педагогічних наук, доцент І.І. Пашніна (м. Краснодар) розглянула читання як важливу гуманістичну складову сучасного суспільства. Зав. відділом Книжкової палати України С.В. Буряк в комплексі проаналізувала історію і сьогодення університетських видань. Культурологічний підхід для аналізу сучасного книговидання та книгорозповсюдження успішно використала ст. викладач Видавничо-поліграфічного інституту (ВПІ) НТУ КПІ Л.П. Шиндерівська. Аналізу книжкового ринку України були присвячені доповіді кандидата економічних наук, доцента КНУКіМ Г.П. Грет та кандидата історичних наук, доцента ВПІ КПІ Я.Е. Сошинської.

Комплексний аналіз виставкової діяльності у книговидавничій справі здійснила кандидат історичних наук, доцент Л.М. Зеленська (ДАКККіМ). Заслугує на підтримку дослідження дитячої книги здійснені с.н.с. Книжкової палати України О.В. Петренко та магістром ВПІ КПІ О.Е. Бояриною.

У роботі секції «Інформаційні ресурси національного архівного фонду України» (наукові керівники доктор історичних наук Г.В. Папакін і кандидат історичних наук Н.М. Христова (ДАКККіМ)) взяли участь 12 доповідачів. Викладач ДАКККіМ О.М. Збанацька зупинилась на аналізі проблеми формування архівних інформаційних систем. Кандидат історичних наук, ст. викладач ДАКККіМ Т.Г. Боряк розглянула джерела реконструкції первісного складу «Празького архіву». Російський колега, доктор культурології Г.П. Пірожков привів маловідому інформацію щодо архіву і бібліотеки Тамбовського центру краєзнавства. З цікавим повідомленнями виступили аспіранти ДАКККіМ С.М. Зозуля, Н.С. Маньківська, О.А. Хандошко.

Досвід формування електронних ресурсів архіву проаналізувала О.С. Швець (м. Сімферопіль). Колекційні зібрання газетних видань НБУВ проаналізувала зав. відділом, кандидат технічних наук Н.Ф. Самохіна.

В процесі організації конференції налагодилось плідне співробітництво Академії з Національною парламентською бібліотекою України. Практичною реалізацією цього співробітництва стало проведення в НПБУ в межах даного форуму науково-практичного семінару «Організація і технологія формування електронної бібліотеки» 9 наукові керівники – заступник генерального директора НПБУ О.В. Баркова і заступник директора НБ Національного університету «Києво-Могилянська Академія» О.М. Бруй). Інформація про роботу цього семінару подана у спеціальній публікації О.В. Баркової.

З нагоди п'ятиріччя нашого журналу було організовано круглий стіл. Його учасники зацікавлено обговорили програмну доповідь головного редактора (надрукована у БДІ, 2009 р., №1). Учасники конференції підтримали основні напрями діяльності журналу, та інноваційні форми його організації – проведення заочних конференцій, школи молодого дослідника обговорення морально-етичних проблем науки; залучення до авторського корпусу не лише провідних вітчизняних і зарубіжних дослідників, а й талановитої молоді. Учасники підтримали пропозицію, щодо представлення електронної версії журналу в мережі Інтернет. Запропоновано також посилити увагу до проблеми безперервної освіти бібліотекарів і документознавців. Користуючись нагодою прошу читачів журналу прискорити підготовку таких публікацій, для оперативної підготовки спеціального випуску журналу.

На заключному пленарному засіданні були підведені підсумки роботи секцій.